

El premi Casero i un desert que lliga molt

No puc frenar el rubor quan em demanen que escrigui sobre el Premi Just M. Casero. És un rubor que arrenca de dues evidències elementals: 1) aquest premi no és més que un premi entre centenars de premis que creixen al llarg d'aquest petit país prou més que els bolets, negats una temporada més per l'avarícia del clima. 2) Tot i això, posem que el Casero té alguna gràcia que el singularitza: que en parli un, com jo, que n'és part, neutralitza aquesta gràcia quasi del tot. Ara bé, sembla que hi ha un interès, sobretot d'ençà de l'última edició en què el Premi ha quedat sense atorgar, de posar sobre el taulell les seves hipotètiques virtualitats i sembla, igualment, que és bo que sigui algú que l'ha viscut des de dins qui s'encarregui de fer-ho, potser per comprovar fins a quin punt els que formen part de l'invent sabem nedar entre l'escillís de l'autobombo i la caribdis de l'autoflagejació.

Som-hi, doncs. I comencem per la història. Hem fet 9 anys. No res, però són anys durant els quals la literatura catalana ha viscut transformacions importants: la llengua sembla que, si més no, ha frenat el procés de degradació i en algunes bandes (Girona com a exemple) adquireix l'estatut de precària però evident normalitat, les edicions en català prosperen gràcies, sobretot, a la seguretat del sofert públic de l'ensenyament. Però hi ha transformacions que la nostra literatura mostra com a reflex dels canvis culturals del món occidental: una d'elles és la universalització que s'ha esdevingut com a conseqüència del pes uniformador dels mitjans de comunicació: la literatura catalana (i la francesa o la castellana) cada vegada sembla més occidental i menys autòctona i la prova és que llegim indiferentment —i deixem, ara, de banda valoracions qualitatives que ens portarien a una altra història— originals catalans i traduccions. Això a banda, la literatura catalana d'aquests anys mostra la característica obertura de

comes de la cultura occidental. Aquí, com arreu, ara val tot; val l'avantguarda tant com el kitsch, el pairalisme conviu amb el cosmopolitisme, la denúncia social amb la frivolitat, vulguis que no Joan Pau II i els preservatius alternen, i tant els racionalistes com els buscadors d'essències han d'acceptar que astròlegs, modistes, dibuixants de còmics, constructors de cadires rares, decoradors d'apartaments, instructors de sardanes,

«Declarar desert un premi és una manera de reafirmar els humils objectius de sempre».

gerents d'hotel, estudiosos de flora i fauna, periodistes del cor i de la sang, *perruquers i profetes de sectes* esotèriques tinguin lloc i predicament en el gran aparador de la cultura.

Banalització i eclecticisme, doncs. La poesia, la filosofia i la crítica dures s'han batut en retirada. Tothom es veu en cor de vendre el seu producte, ningú no és qui per dir això val i això no, l'actualitat és un frenesí que ho devora tot, voraçment i a gran velocitat. En aquest context és lògic que s'hagi posat de moda la narració curta. No només perquè la gent, que llegeix poquíssim vol, a més, llegir ràpidament. Sinó perquè aquest gènere respon al vertigen de la velocitat, a l'alternança dels múltiples, a la suma del divers que caracteritza les nostres societats contemporànies.

Seria interessant saber si els membres del jurat i el promotor del Casero (cal que quedí escrit que bona part de l'èxit social i editorial del Premi és degut a la inefable personalitat del llibreter Guillem Terribas) ens vam apuntar a la narrativa curta pel fet que era la narrativa «de moda» o per raons més pràctiques com ara que a Girona aquest ram encara no tenia padrí. No ho recordo bé. En tot cas sí que, des del primer any (l'any de R. Vallbona i P. Bras), el jurat va plantejar-se la necessitat de mirar amb més bons ulls, d'entre els originals presentats, aquells que, per qualitat o per ofici, aportaven a la literatura catalana la gràcia d'una veu o d'un gènere popular. A aquesta voluntat fundacional, responen guanyadors i finalistes: l'humor i la frivolitat d'aquell primer any (quan no encara no eren obligacions de moda), les narracions històriques de Josep Valls (1984), la narrativa periodístico-cinematogràfica de Miquel Fañanàs (1981-82), el lirisme i l'insòlit del quotidià en M. Mercè Roca (finalista 1984), el «dirty realism» versió «happy end» amb sorpresa de Sílvia Manzana (1987), el fidel psicologisme en els retrats de D. García Cornella (1985) o el psicologisme més instrumental, *metafísic*, de Lluís Muntada (1987-88), l'experimentalisme estilístic de Josep Pujol (1986) o la síntesi en la manipulació de gèneres i la troballa d'una veu en Josep M. Fonalleras (1982-83).

No diré que no hem respost a l'eclecticisme dels temps. Al contrari, ho subratllo: *som, com a jurat literari, d'un eclecticisme radical*. Hem buscat per damunt de tot la gràcia d'una o d'unes històries ben trabades, narrades amb una llengua de un to que són convincents en la mesura en què han estat harmotnitzats amb el pretext

argumental. Heus aquí uns objectius mínims, modestos. Segons com (observat el panorama literari català) són objectius molt ambiciosos, però. En això consisteix la virtualitat del Premi: que assegura, de manera inflexible, un nivell mínim d'exigència tècnica. I, com que la dotació no és gaire alta i, l'única real compensació és, per tant, la publicació segura del llibre, el Casero s'ha convertit en una plataforma per a autors joves. Una plataforma i un sedàs: filtrem, seleccionem, autors que prometen. Assegurant-los l'edició, els confirmem en la seva ambició literària i els situem davant el precipici: ara ja «són» escriptors, quina mena de salt faran ja és cosa seva, del seu treball i de la sort.

Justament per la claredat i la inflexibilitat amb què ens aferrem a la modèstia dels objectius, en aquesta edició no hem pogut atorgar el premi. S'hi havien presentat obres d'interès (*L'ombra tendra del Tamariu*, *la Dona d'aigua*, *Erupció*) però eren o massa limitades d'ambició o bé, al contrari, desmesuradament ambicioses atesos els resultats. I amb molt de respecte per als que li havien confiat els seus originals, el jurat va fer públic que no se sentia decebut per la manca de premiable i va aprofitar l'ocasió per confirmar la modestíssima línia de rigor habitual: «Declarar desert un premi —vam dir— és una manera molt explícita de reafirmar els humils objectius de sempre sense mistificar-los ni banalitzar-los».

Una altra cosa és l'hipotètic esgotament de la fórmula. Si el premi ha tingut un defecte ha estat el de l'endogàmia. Alguns dels guanyadors i molts dels participants ho han fet en diverses ocasions, han escoltat els suggeriments crítics dels membres del jurat i s'hi han tornat a presentar amb èxit o sense. Això, d'entrada, no és dolent però si no es vigila pot ser perillós. El premi, de manera massa líteral, ha creat «escola» i, a més, tothom ha insistit molt en el paper que ha tingut en l'eclosió del nostre petit boom local de narrativa paral·lel al barceloní. Fora del primer any, els *autors premiats han sortit de l'òrbita* gironina i, encara que això fos bo, el cert és que d'aquí no pot sortir un bon escriptor novell cada any. Hauríem de fer, segons com, l'esforç de trobar la manera de tornar a interessar als escriptors d'altres bandes, però això potser ens treuria la gràcia que hem tingut fins ara. De manera, doncs, que em sembla que ens haurem d'acostumar no pas a desert rera desert però sí a entendre que el desert lliga molt amb el perfil d'aquest premi.

ANTONI PUIGVERD